

Bọ Cánh Cứng Hại Hoa Lan

Thời gian gần đây, các vườn lan ở Cần Thơ bị bọ cánh cứng ăn hoa lan với tỉ lệ bị hại tương đối cao. Thời gian hoa bị hại thường vào đầu mùa mưa, kéo dài khoảng 1 tháng. Nhưng năm 2008, thời gian hoa bị hại dài hơn, đến nay đã trên 3 tháng.

Theo các chuyên gia, đây là bọ hung thuộc họ *Scarabacidae*. Trong quần thể 54 bọ cánh cứng bắt ngẫu nhiên vào đêm 5 tháng 9, năm 2008, tại vườn lan phường Phước Thới, quận Ô Môn, thành phố Cần Thơ cho thấy có ít nhất 4 loài, các loài này cũng có hiện diện ở các vườn cây ăn trái chung quanh. Loài chiếm 91% trong quần thể là loài bọ cánh cứng có kích thước nhỏ, thân dài 8-10 mm, cơ thể hình bầu dục, màu nâu (hình 1 đầu tiên từ phải sang). Mô tả này tương tự tài liệu bọ cánh cứng gọi là bọ dừa nâu (*Adoretus simicus*) ăn lá cây nhãn, xoài ở Bắc Ninh (trang Web của UBND tỉnh Bắc Ninh, Kinh nghiệm nhà nông, ngày 28/6/2006). Các loài hình 1 thứ 2, 3 từ phải sang có cơ thể tròn hơn màu nâu cánh gián và đen. Loài hình 1 thứ tư là loài lớn nhất, tròn, màu nâu cánh gián nhạt.

Hình 1: Bọ cánh cứng hại hoa lan

Hình 2: Vết cắn của bọ cánh cứng

Bọ cánh cứng ăn hoa lan ở nhiều thời kỳ ra hoa: cắn đứt chồi khi mới có phát hoa, ăn nụ hoa chuẩn bị nở, ăn hoa đã nở. Vết ăn của bọ cánh cứng không hết cả cánh hoa, nhưng làm hoa bị thủng lỗ chỗ, gây mất thẩm mỹ, không bán hoa thành phẩm được (hình 2). Sau khi xịt thuốc bảo vệ thực vật trên phát hoa diệt bọ cánh cứng, chúng giảm ăn bông và trở xuống ăn lá lan. Tuy nhiên, thiệt hại trên lá lan không đáng kể.

Một điểm cần lưu ý là bọ cánh cứng ăn hoa theo màu sắc bông. Qua quan sát vào ngày 26 tháng 8, năm 2008, tại vườn lan phường Phước Thới, quận Ô Môn, thành phố Cần Thơ cho thấy ước lượng tỉ lệ gây hại đến 20% tổng số hoa thu hoạch. Trong đó, bọ cánh cứng ăn hoa lan nhiều nhất là hoa màu hồng sọc bị hại 80%, hồng chấm bị hại 50%, tím họng trắng bị hại 33%, trắng lưỡi tím bị hại gần 17%, rồi giảm dần ở hoa màu vàng lưỡi tím bị hại 10% và ít nhất ở hoa màu trắng tuyền chỉ bị hại 4%. Như vậy, có thể thấy là hoa có mang tính sọc, màu hồng và tím bị hại nhiều hơn hoa tính trơn, màu trắng.

Bảng ước lượng tỉ lệ gây hại của bọ cánh cứng trên màu sắc hoa.

Màu sắc hoa	Ước lượng tỉ lệ hoa bị hại			Giống lan khảo sát
	Số hoa thu hoạch	Số hoa bị hại	Tỉ lệ bị gây hại (%)	
Hồng sọc	50	40	80%	Dendrobium Burana Snow X Den. Burana Stripe
Hồng chấm	100	50	50%	Mokara Chark Kuan 'Pink'
Tím họng trắng	300	100	33,3%	Den. Sonia
Trắng lưỡi tím	300	50	16,6%	Den. Burana Charming
Vàng lưỡi tím	100	10	10%	Den. Thongchai Gold 'Luxana'
Trắng	500	20	4%	Den. Ema White
Tổng số:	1.350	270	20%	

Tập tính hoạt động của bọ cánh cứng này rất đặc biệt, ban ngày ẩn trong đám lá, đồng cỏ rom mục. Thời gian hoạt động chính khoảng từ 19g00-21g00. Do đó, không tìm được bọ cánh cứng vào ban ngày. Đây là lý do khiến các nhà vườn trồng lan ở Cần Thơ bị thiệt hại trong thời gian dài.

Theo tài liệu đã dẫn trên, các loài bọ cánh cứng trên đẻ trứng trên mặt đất. Sâu non màu trắng, không chân, sống trong đất, ăn hữu cơ mục nát hoặc rễ cây, tác hại không lớn. Các tháng mưa nhiều, bọ cánh cứng rất ít do sâu non và trứng trong đất bị chết do ngập nước. Bọ trưởng thành có thể sống từ 2-3 tháng.

Để trừ bọ cánh cứng hại hoa lan, qua khuyến cáo của các chuyên gia, chúng tôi đã sử dụng thuốc Sherpa 25 EC với liều 5 cc/bình 8 lít nước. Phun thuốc vào thời gian từ 19g30 đến 20g30 là lúc bọ cánh cứng xuất hiện nhiều nhất trong vườn. Cố gắng rọi đèn tìm bọ để phun thuốc trúng thân bọ, phun xịt 3 ngày liên tục. Kết quả 2 tuần sau khi phun thuốc cho thấy lượng bông bị hại không đáng kể.

Tóm lại, bọ cánh cứng hại hoa lan được phát hiện gần đây ở Cần Thơ đã gây thiệt hại đáng kể cho các nhà vườn, một số điểm lưu ý là:

- Bọ cánh cứng lây lan từ các vườn cây ăn trái sang vườn trồng hoa lan. Chúng hoạt động và gây tác hại về đêm từ 19g00 đến 21g00. Ban ngày chỉ thấy hoa bị hại mà không thấy có bọ trên cây do bọ đã ẩn nấp những chỗ kín đáo. Bọ cánh cứng ăn hoa tất cả các loại lan Dendrobium, Mokara, Vanda... Tùy theo màu, hoa có mang tính sọc, màu hồng và tím bị bọ hại nhiều hơn hoa tính trơn, màu trắng.
- Để phòng trừ bọ cánh cứng cần có những biện pháp tổng hợp. Phòng bệnh bằng cách làm tốt vệ sinh vườn trồng lan, khi làm cỏ gom đồng cho khô rồi đốt để tiêu diệt bọ trưởng thành, trứng và sâu. Thường xuyên theo dõi sự xuất hiện của bọ vào ban đêm, có thể bắt bằng tay. Khi số lượng bọ nhiều, dùng thuốc bảo vệ thực vật diệt bọ cánh cứng, phun thuốc vào khoảng thời gian từ 19g30 đến 20g30 trong 3 ngày liên tục. Các loại thuốc sử dụng cần thường xuyên thay đổi để tránh tình trạng bọ nhờn thuốc. Các loại thuốc bảo vệ thực vật có thể sử dụng luân phiên là Sherpa 25 EC, Cartap, Proclaim... liều lượng theo hướng dẫn của nơi sản xuất.

- Đề nghị các chuyên gia giúp nghiên cứu thêm về vòng đời, tập tính của các loài bọ cánh cứng trên, nhất là tập tính ăn hoa theo màu để có biện pháp phòng trừ tốt hơn.

Trên đây là một số quan sát chưa lập lại, nên bài viết còn chủ quan, mang tính tham khảo và cảnh báo. Đề nghị các nhà vườn cần quan tâm theo dõi, nghiên cứu thêm để ngành trồng hoa lan được phát triển tốt hơn trong thời gian tới.

BQT: Chúng tôi vừa nhận được bài và thư của bạn Đặng Huỳnh Khai gửi cho chúng tôi. Chúng tôi xin đăng tải bài cho bạn đọc yêu lan tham khảo.

Kính gửi Hội Hoa Lan Việt Nam

Tôi là người trồng lan ở Cần Thơ, Việt Nam. Từ năm 2007 đến nay, các vườn lan ở Cần Thơ có bị bọ cánh cứng gây hại. Tôi có dịp quan sát và ghi nhận thành bài báo gửi cho Tạp chí Hoa Cảnh (T.P HCM). Để có dịp phổ biến và học hỏi rộng hơn, tôi xin mạn phép gửi Hội Hoa Lan Việt Nam bài này

Mong quý Hội bổ sung thêm và phổ biến cho các bạn yêu Lan.

Chúc quý Hội ngày càng phát triển. Rất cảm ơn.

Kính thư.

Đặng Huỳnh Khai

Cần Thơ, ngày 9 tháng 9, năm 2008
Đặng Huỳnh Khai